

نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال هشتم، شماره بیست و نهم، تابستان ۱۳۹۶

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸، شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۳۰ - پذیرش: ۱۳۹۶/۴/۶

<http://jupm.miau.ac.ir/>

صص ۸۲-۶۱

آمایش منطقه‌ای جاذبه‌های گردشگری با تأکید بر توان‌های اکوتوریسم (استان کهگیلویه و بویراحمد)

حکیمه مجیدی ده‌شیخ: کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

اعظم صفراآبادی: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، بخش مدیریت جهانگردی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران*

علی گلی: دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

چکیده

توسعه جریانی چند بعدی است که مستلزم تغییرات اساسی در ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه است و نشان دهنده حرکت مجموعه نظام اجتماعی، همراه با نیازهای متنوع و خواسته‌های افراد و گروه‌های اجتماعی، از حالت نامطلوب به سوی وضعیت مادی و معنوی مطلوب است. آمایش سرزمین بهترین نوع توزیع جغرافیایی فعالیت‌ها با توجه به منابع طبیعی و انسانی است. گردشگری موتور محرک رشد و توسعه به ویژه در کشورهای در حال توسعه است و اغلب به عنوان وسیله‌ای به منظور توسعه اقتصادی مناطق در نظر گرفته می‌شود. تناسب بین مزایای گردشگری، جهات توسعه فعالیت گردشگری را مشخص و از عوامل پایدار گردشگری است. توسعه گردشگری در یک منطقه همواره متأثر از توان‌ها و قابلیت‌های محلی است. بنابراین، در جوامع علاقه‌مند به توسعه گردشگری برای دستیابی به پایداری گردشگری، سنجش توان‌های محیطی از یک سو و انتخاب گونه مناسب گردشگری از اهمیت ویژه در آمایش سرزمین برخوردار است. این پژوهش به دنبال ارزیابی نقش برنامه‌ریزی و آمایش جاذبه‌های گردشگری و اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویراحمد است. این بررسی با مطالعه توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از روش اسنادی-میدانی در ۱۵۳ نقطه روستایی بالای ۱۰۰ خانوار در استان کهگیلویه و بویراحمد با اجرای مدل گاتمن به منظور سطح‌بندی فضایی جاذبه‌های گردشگری و دستیابی به اهداف تحقیق انجام شده است. نتایج حاکی است منطقه از توان‌های طبیعی و اکوتوریستی متعدد و متنوعی در جهت توسعه گردشگری برخوردار است اما توزیع خدمات و تأسیسات در کانون‌های جاذب گردشگری استان بسیار نامتعادل است.

واژه‌های کلیدی: آمایش منطقه، گردشگری، طبیعت‌گردی، کهگیلویه و بویراحمد

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

در عصر کنونی، گردشگری و اقتصاد گردشگری، در حال تبدیل شدن به یکی از سریع‌ترین صنایع روبه رشد جهان و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی است که از اصلی‌ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان و توسعه‌ی پایدار است. کشورهای سراسر جهان در حال تبدیل گردشگری، به عنوان یک راهبرد برای توسعه‌ی مناطق هستند. با این حال، پژوهشگران بر این باورند که گردشگری، یکی از مهم‌ترین سرمشق‌های توسعه است. کشورها به شدت در رقابت برای دریافت گردشگری بین‌المللی هستند، به طوری که پیش‌بینی شده ایالات متحده در کل بیش از دو هزار میلیارد دلار تا سال ۲۰۲۰ درآمد خواهد داشت و در مورد تازه‌واردان این پیش‌بینی ممکن است به بالای شانزده میلیون نفر برسد، این در حالی است که بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه نیز، از صنعت گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه‌ی پایدار یاد می‌کنند و بر این باورند که گردشگری به عنوان یک موضوع چندارزشی از راه‌کارهای مهم نیل به توسعه‌ی پایدار به شمار می‌رود، چرا که آثار تخریبی زیست‌محیطی آن حداقل و منبعی تمام‌نشده است. بدین ترتیب می‌توان همزمان با حفاظت از تنوع زیستی، از مناطق دیگر سرزمین بهره‌برداری متناسب، به شکل مناسب و پایدار به عمل آورد و در عین حال به افزایش رونق اقتصادی، جامعه کمک کرد (رکن‌الدین‌افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲۴). کمپل (۱۹۹۹) بیان می‌کند که طبیعت‌گردی به توسعه مشاغل کوچک بومی کمک

می‌کند، درآمدهای اقتصادی را افزایش می‌دهد، افراد منطقه را به تداوم شیوه زندگی سنتی و فرهنگ‌بومی تشویق می‌کند و در نهایت به ارزش‌های جامعه احترام می‌گذارد (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۲). پردازش گردشگری پیرامون هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق‌پذیری جاذبه‌ها، سکونتگاه‌ها و تسهیلات مورد نیاز، انجام می‌گیرد. این خود شکل‌دهنده روندی از پذیرش گردشگر است که در یک سوی آن شناخت گردشگری و در سوی دیگر درک و سنجشی ژرفانگر پیرامون فضای مربوطه، قرار دارد علاوه بر این فقدان رتبه‌بندی، سطح‌بندی و به دنبال آن توزیع نامناسب زیرساخت‌ها و خدمات گردشگری از جمله کاستی‌های بنیادی و مشهودی است که در بسیاری از مطالعات و طرح‌های توسعه‌ی صنعت گردشگری در کشور ما ملموس است (غفاری، ۱۳۸۷: ۲). انسان‌ها نیازهای متعددی دارند که از جمله آن نیاز به مسافرت و جهانگردی است. صنعت گردشگری یکی از پردرآمدترین صنایع جهان است، صنعتی که در مقابل کمترین هزینه، بیشترین بازدهی را دارد، به طوری که می‌تواند با دیگر صنایع موجود رقابت کند، صنعتی که به خاطر کمترین آلودگی‌های زیست‌محیطی به صنعت پاک معروف است، یکی از مهم‌ترین انواع گردشگری، گردشگری روستایی است که می‌تواند در بهبود کیفیت درآمدها و سطح زندگی افراد محلی بسیار مفید باشد (ساعی و نائیچی، ۱۳۸۹: ۱۷۶). تنوع بخشی به اقتصاد، رشد شاخص‌های توسعه انسانی، مشکلات ناشی از صنعتی شدن و آلودگی بیش از حد استاندارد شهرها به ویژه شهرهای بزرگ، مهاجرت روستایی، افزایش بهره‌برداری و اثربخشی نیروی

معرفی توان‌ها و پتانسیل‌ها، سپس شناسایی مشکلات و نارسائی‌های ساختاری - کارکردی در محیط‌های ناشناخته و کمتر توسعه یافته است. از این رو در راستای خط‌مشی توسعه گردشگری روستایی، در این پژوهش، با آگاهی از مشکلات و نارسائی‌های مذکور با رویکردی جامع و نظام‌وار، ضمن شناخت و ارزیابی توانایی‌ها و تنگناهای محیطی موجود در نواحی روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد با بهره‌گیری از روش‌های علمی رایج در حوزه برنامه‌ریزی منطقه‌ای این مهم بررسی شده است.

۱-۲- اهمیت و ارزش پژوهش

در کشورهای وابسته به اقتصاد نفت، گردشگری می‌تواند راه‌گشای مهمی در به گردش درآمدن اقتصاد آن کشور باشد و مناطق روستایی به دلیل جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و بکر بودن نسبت به مناطق شهری می‌توانند منبع درآمد مناسبی برای دولت‌ها و به خصوص جوامع روستایی باشند. گردشگری پایدار، می‌تواند به عنوان ابزاری در جهت توسعه اجتماعی-اقتصادی عمل کند که با تاثیرگذاری در سه بعد پایداری اقتصادی، اجتماعی و محیطی ضمن جلب مشارکت جامعه محلی در توسعه، با پتانسیل حفظ و حمایت از منابع طبیعی و محیط‌زیست باعث پایداری محیطی می‌شود (عطایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۲۳).

۱-۳- اهداف تحقیق

آمایش منطقه‌ای جاذبه‌های گردشگری روستایی با تأکید بر توان‌های اکوتوریسم استان کهگیلویه و بویراحمد

- اهداف فرعی

- بررسی امکان توسعه گردشگری روستایی در استان کهگیلویه و بویراحمد بر مبنای استفاده از جاذبه‌های

انسانی، اشتغال‌زایی، تعامل فرهنگ‌ها و گفتمان‌ها، حفظ محیط‌زیست و در مجموع تحقق توسعه پایدار، از مسایل پیش‌روی جهان کنونی است. هر یک از کشورها در هر سطحی از توسعه، در تلاش هستند که پاسخ لازم برای مسائل مذکور بیابند. در این میان، کشورهایی که به متنوع سازی اقتصاد روی آورده‌اند و درصدداند از اقتصاد تک پایه دور شوند، در جستجوی شناخت یا خلق راه‌ها و روش‌های جدید هستند. یکی از این روش‌ها گردشگری است. گردشگری روستایی یکی از حوزه‌های نسبتاً جدید در توسعه روستایی است که می‌تواند فرصت‌ها و امکانات را به ویژه برای اشتغال و درآمد روستایی فراهم کند و در احیاء و نوسازی نواحی روستایی مؤثر باشد. اهمیت گردشگری در فرآیند توسعه روستایی، در بسیاری از کشورها تأیید شده است، اکنون گردشگری روستایی، صنعتی محسوب می‌شود که به طور بالقوه از پایداری برخوردار است. با توجه به اهمیت گردشگری در فرآیند برنامه‌ریزی توسعه روستایی، توجه به آن در برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی و طرح‌های ملی پر اهمیت است (حسنوند و حسنوند، ۱۳۹۰: ۱۸۸). اجرای طرح‌های توسعه گردشگری، در مراحل مختلف همچون انتخاب و تعیین محل، ایجاد امکانات و تأسیسات زیربنایی در رابطه با محیط است و به عنوان رکن اصلی جریان گردشگری در تبلور فضایی برای جذب گردشگر نقش مهمی ایفا می‌کند. محیط بسیاری از جاذبه‌ها را شکل می‌دهد و پیشبرد توسعه جریان گردشگری به کیفیت محیط مورد بازدید بستگی دارد. توجه به ابعاد محیطی در توسعه گردشگری روستایی به منظور توسعه جوامع محلی و روستایی نیازمند شناخت و

اکوتوریسم؛

- اولویت‌بندی کانون‌های اکوتوریسم در سطوح روستایی؛

- برنامه‌ریزی جهت توزیع تأسیسات و تجهیزات گردشگری در کانون‌های جاذب واقع در حوزه‌های روستایی با عنایت به عملکرد هر کانون در ساختار فضایی موجود؛

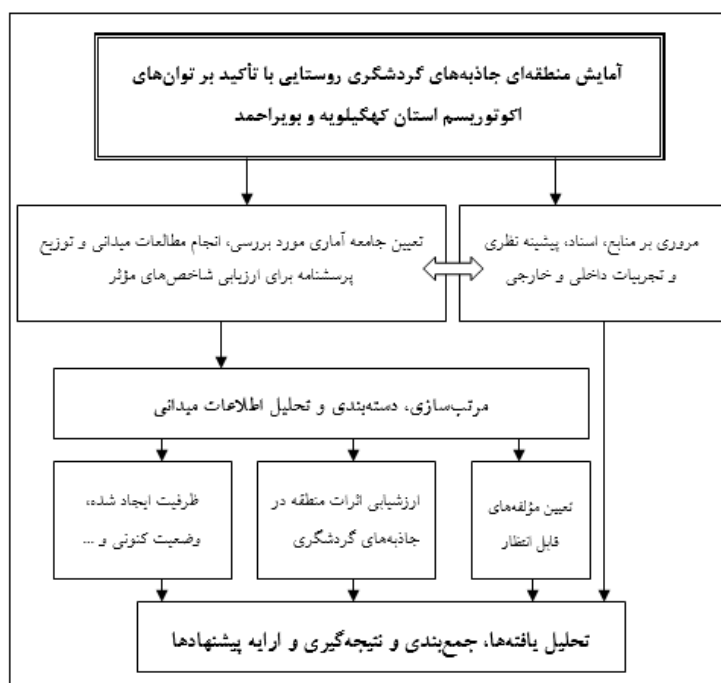
- بررسی زیرساخت‌های مرتبط با توسعه اکوتوریسم

در روستاهای استان کهگیلویه و بویراحمد.

۱-۴- سوال‌های تحقیق

- آیا روستاهای استان کهگیلویه و بویراحمد از مزایای ناشی از اکوتوریسم به صورت یکسان بهره می‌برند؟

- وضعیت زیرساخت‌های مرتبط با توسعه اکوتوریسم در روستاهای استان چگونه است؟

شکل ۱- مدل مفهومی مراحل تحقیق

۱-۵- پیشینه تحقیق

کاظمیه و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی، ضمن شناسایی پتانسیل‌های گردشگری روستایی به ارزیابی و سطح‌بندی روستاهای دارای جاذبه گردشگری در استان آذربایجان شرقی پرداختند. نتایج نشان داد که روستاهای مورد مطالعه از لحاظ اولویت توسعه در سه سطح (بالا، متوسط و پایین) قرار دارند که این سطوح می‌تواند مبنایی برای برنامه‌ریزی بخش

گردشگری استان آذربایجان شرقی باشد. شریفی و بستانی (۱۳۹۴) پژوهشی با هدف پهنه‌بندی اکوتوریسم شهرستان شیراز انجام داده‌اند نتایج پژوهش نشان داد ۳۷/۱۴ درصد از کل مساحت شهرستان شیراز، پتانسیل بسیار بالایی برای فعالیت اکوتوریسمی دارد. مناطق با تراکم بالای گیاهی و منابع آبی و پهنه‌های طبیعی (چشمه، دریاچه، رودخانه و ...) و همچنین شرایط مناسب اقلیمی،

بیشترین پتانسیل برای فعالیت‌های اکوتوریسمی در این شهرستان را دارا هستند. خدائیان و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی کاربردی با هدف شناسایی پهنه‌های مستعد توسعه اکوتوریسم، ضمن شناسایی بهترین مکان‌ها، راهکارهایی برای توسعه پایدار اکوتوریسم و همچنین اجتناب از پیامدهای نامطلوب توسعه گردشگری در شهرستان تالش ارائه دادند. همچنین مطالعه پایداری زیست‌محیطی در توسعه اکوتوریسم اصلی بنیادی در نظر گرفته شد. لی^۱ و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای با عنوان گردشگری و نابرابری درآمد‌های منطقه‌ای؛ به بررسی نقش توسعه گردشگری در کاهش نابرابری درآمدی منطقه‌ای در چین پرداخته‌اند. و مواردی از جمله این که آیا گردشگری تحت تاثیر نابرابری‌هایی درآمدی مناطق قرار دارد؟ و این که آیا می‌توان یک همگرایی فضایی زمانی با توجه به عدم تجانس فضایی مناطق برای توسعه گردشگری ایجاد کرد و در نهایت آیا توسعه گردشگری به عنوان عامل همگرایی درآمدی در این مناطق باعث توسعه مناطق خواهد شد. در این پژوهش اثرات گردشگری بین‌المللی و داخلی در نابرابری‌های منطقه‌ای؛ هم در سطح جهانی و هم به صورت محلی مقایسه شده است. ویلیام^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «نقش گردشگری در ارتقاء معیشت روستایی» با دیدی انتقادی به گردشگری روستایی کشورهای عضو اکو در آمازون پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد این منطقه دارای توان‌هایی خوبی در فعالیت‌هایی تولیدی روستایی است که چنانچه با گردشگری ترکیب شود می‌توان از فعالیت‌هایی چند

منظوره تولیدی بهره‌مند شد و ترویج مشارکت اجتماعی در این بین بسیار مورد تأکید است. چاپل^۳ و مترو^۴ (۲۰۱۶) در مطالعه خود؛ توسعه اقتصادی منطقه در مناطق روستایی پرو را بررسی کرده‌اند. این بررسی ترکیب اثر سه عامل فنی تخصص، داستان سرایی، و دانش تجربی برای توانمندسازی جوامع روستایی را مطالعه کرده است. سوچونگ^۵ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان؛ ارزیابی بصری از مناطق روستایی: یک رویکرد روش‌شناختی برای برنامه‌ریزی و رنگ فضایی طراحی خانه‌های دوم، معتقدند پدیده خانه دوم نشان دهنده نمونه‌ای از مصرف پس از تولید در روستا است. ماسکارنهاس^۶ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان؛ خدمات اکوسیستم در برنامه‌ریزی فضایی و استراتژیک زیست‌محیطی، با هدف ایجاد سیاست‌های فضایی و زیست‌محیطی پایدار در گردشگری به بررسی نقش طبیعت‌گردی در پایداری زیست‌محیطی مناطق روستایی پرداخته‌اند. برای این مهم اسناد مربوط به توسعه فضایی و پایداری زیست‌محیطی بررسی شده است. گاوریل پاول^۷ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «فرصت‌های گردشگری سنتی در فضاها روستایی» به بررسی تشکیل انجمن‌هایی شهر و روستا و نقش آنها در توسعه گونه‌هایی گردشگری پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد گردشگری به عنوان یک فرصت تحریک توسعه اقتصادی در مناطق روستایی است و یک جایگزین مناسب برای وابستگی به

3Chapple

4Montero

5Su Jeong

6Mascarenhas

7 Gavril-Paven

1 Li

2William

روستایی از این روش استفاده گردید تا سلسله مراتب فضایی توسعه گردشگری روستایی بر پایه قابلیت جغرافیایی جاذبه‌های مکانی و توان مکان‌ها در عرضه خدمات مورد نیاز گردشگران مورد سنجش قرار گیرد.

- شاخص‌ها

- جاذبه‌های طبیعی - اکولوژیکی

جاذبه‌های طبیعی: سواحل رودخانه، مرتع و پوشش گیاهی منحصر به فرد، چشم انداز طبیعی، شکار، چشمه، جنگل، منطقه حفاظت شده، اقلیم، آبشار، تنگه‌های کارستی، کوهستان و ارتفاعات.

- خدماتی - زیر ساختی

این شاخص‌ها شامل: راه‌های ارتباطی، اقامتگاه، مجتمع‌های رفاهی، بهداشتی و درمانی، بازرگانی و خدمات، مخابرات و ارتباطات، آموزشی، ورزشی، مذهبی، سیاسی و اداری، برق، گاز و آب.

۱-۷- محدوده پژوهش

استان کهگیلویه و بویراحمد مجموعه‌ای بی نظیر از زیبایی‌های تاریخی و طبیعی است که از دامنه‌های زاگرس و کوه دنا تا جلگه‌های حاصل خیز حاشیه خلیج فارس گسترده شده است. سرزمین چهارفصل با دریاچه‌های زیبا، آب‌های روان، فرهنگ، تاریخ و هنر، آواها و نواها، سرزمینی به قدمت هخامنشیان و ماقبل آن. همه و همه در این سرزمین انسان‌هایی به استواری دنا و به مهربانی باران ساخته است (نیک‌اقبال، ۱۳۹۴: ۱).

کشاورزی در جوامع روستایی است. یانگ^۸ و فیک^۹ (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان اثرات فضایی رشد گردشگری منطقه به بررسی اثرات سرریز فضایی و ناهمگنی فضایی پرداخته‌اند. و عوامل اقتصادی و فضایی اثرگذار در این رشد را طی سال‌هایی ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۰ بررسی کرده‌اند، نتایج حاکی است چند عامل مهم از جمله رشد اقتصاد محلی، محلی‌سازی اقتصاد، موقوفات منابع گردشگری و زیرساخت‌های گردشگری و همچنین اثرات سرریز فضایی و اثرات رقابت متقابل شهرستان در ارتباط با منابع گردشگری و زیرساخت‌ها می‌تواند در تعادل فضایی و رشد گردشگری منطقه مؤثر باشد.

۱-۶- روش پژوهش

پژوهش حاضر کاربردی - توسعه‌ای و از نظر روش توصیفی - تحلیلی است. شیوه گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای، میدانی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و مصاحبه است. محدوده تحقیق ۱۵۳ روستاهای بالای صد خانوار استان کهگیلویه و بویراحمد و حجم نمونه ۵۰ نفر از مسؤولان و متولیان گردشگری روستایی استان است. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش گاتمن انجام شده است. این روش بر اساس حضور مؤسسات یا نهادهایی که خدمات اقتصادی- اجتماعی یا رفاهی را تأمین می‌کند به عنوان ضابطه‌ای برای تشکیل سلسله مراتب تعریف می‌شود (جمعه‌پور، ۱۳۸۵: ۱۸۵) بر این مبنا برای تعیین حدود کارکردی و رتبه‌بندی نقاط

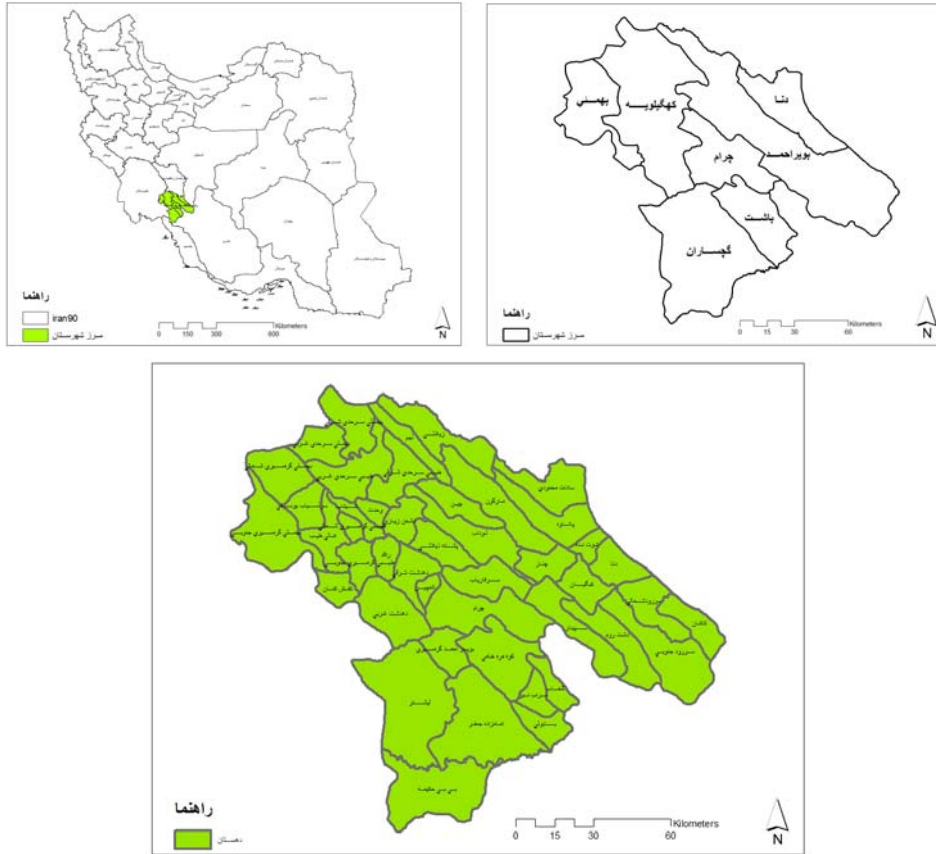
8 Yang

9 Fik

جدول ۱- مساحت و جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد

استان	مساحت	جمعیت	شهرستان	بخش	دهستان	شهر	آبادی
کهگیلویه و بویراحمد	۱۵۵۱۹/۷۵	۶۵۸۶۲۹	۷	۱۷	۴۳	۱۶	۱۶۹۸

(مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)

شکل ۲- موقعیت جغرافیایی استان

جدول ۲- اطلاعات مربوط به شهرستان‌ها و روستاهای آن‌ها

شهرستان	مساحت	جمعیت	تعداد بخش	تعداد دهستان	تعداد آبادی
بویراحمد	۴۲۰۲/۵۴	۲۴۳۷۷۱	۳	۹	۵۲۶
کهگیلویه	۴۶۴۴/۰۲	۱۸۵۸۵۴	۶	۱۶	۵۹۴
گچساران	۴۱۸۶/۱۳	۱۳۹۹۱۶	۳	۸	۲۳۰
دنا	۱۱۴۲/۳۵	۵۲۰۴۰	۳	۶	۱۹۸
بهمنی	۱۳۴۰/۶۸	۳۷۰۴۸	۲	۴	۱۵۰

۲- مبانی نظری

برنامه آمایش منطقه‌ای ابزاری برای دستیابی به تعادل فضایی است. برنامه آمایش در سطح منطقه، روند جامعی از برنامه‌ریزی منطقه‌ای را ارائه می‌کند. این شکل از برنامه‌ریزی از نظر عملکردی، بهترین

مکمل برنامه‌ریزی کلان ملی است. به دلیل این که آمایش منطقه‌ای دیدی وسیع و همه‌جانبه به فضای منطقه‌ای دارد، همهٔ نقاط منطقه را با دقت از جهت‌های مختلف مطالعه و شناسایی می‌کند و بر اساس توانمندی‌ها، قابلیت‌ها و استعدادهای هر

تعریف شده است: "تنظیم کنش متقابل بین عوامل انسانی و عوامل محیطی به منظور ایجاد سازمان سرزمینی مبتنی بر بهره‌گیری بهینه از استعدادهای انسانی و محیطی، آمایش سرزمین نامیده می‌شود. آمایش سرزمین در چارچوب اصول مصوب، از طریق افزایش کارایی و بازدهی اقتصادی، گسترش عدالت اجتماعی، رفع فقر و محرومیت و برقراری تعادل و توازن در برخورداری از سطح معقول توسعه و رفاه در نقاط و مناطق جغرافیایی، ایجاد نظام کاربری اراضی متناسب با اهداف توسعه متعادل و حفاظ محیط‌زیست، ایجاد و تحکیم پیوندهای اقتصادی درون و برون منطقه‌ای و هماهنگ‌سازی تأثیرات فضایی-مکانی سیاست‌های بخشی و سیاست‌های توسعه مناطق و محورهای خاص به گونه‌ای عمل می‌کند که بتوان اهداف چشم‌انداز بلندمدت توسعه کشور و مدیریت یکپارچه سرزمینی را محقق سازد" (بصیرت، ۱۳۹۰: ۶).

گردشگری روستایی بخشی از بازار گردشگری و منبعی برای اشتغال و درآمد بوده و می‌توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی-اجتماعی و اکولوژیکی جوامع روستایی قلمداد کرد، در بسیاری از کشورها این امر با خط‌مشی‌های کشاورزی در ارتباط است و غالباً به عنوان راهبردی برای حفظ محیط‌زیست و فرهنگ سنتی روستایی را ارتقاء داده می‌شود، مسلماً گردشگری نقش اساسی در میزان توسعه و حفظ ذخایر نواحی روستایی ایفا می‌کند، با فرض اهمیت گردشگری به عنوان فعالیتی عمومی و گسترده و تأکید روز افزون در حیطه سیاست‌های توسعه محلی و منطقه‌ای و با در نظر گرفتن این موضوع که تعریفی مشترک و قابل قبولی از گردشگر روستایی وجود

منطقه، و با توجه به یکنواختی و هماهنگی آثار، نتایج عملکردهای منطقه‌ای و ملی آن‌ها، نقش و مسئولیت خاص به منطقه مورد نظر محول می‌کند. مهم‌ترین خصوصیت آمایش منطقه‌ای، جامع‌نگری، دوراندیشی، کل‌گرایی، کیفیت‌گرایی و سازماندهی فضایی منطقه‌ای است و هدف آن، توزیع بهینه جمعیت و فعالیت در منطقه است، به گونه‌ای که هر منطقه با قابلیت‌ها، نیازها و موقعیت خود از طیف مناسبی از فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردار باشند و جمعیتی متناسب با توان و ظرفیت اقتصادی خود بپذیرد. به عبارت دیگر هدف کلی آمایش منطقه‌ای، سازماندهی فضا به منظور بهره‌وری مطلوب از منطقه در چارچوب منافع ملی است. آمایش منطقه‌ای زیربنای سازماندهی توسعه منطقه‌ای و به بیان دیگر ابزار اصلی برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری منطقه‌ای است و زمینه اصلی تهیه برنامه‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی منطقه را فراهم می‌کند و ابزار اصلی تلفیق برنامه‌ریزی‌های اقتصادی-اجتماعی با برنامه‌ریزی‌های کالبدی و فضایی خواهد بود. از آنجایی که برای تحقق اهداف توسعه همه منابع اجتماع اعم از منابع انسانی، اقتصادی، فضایی و محیطی باید به کار گرفته شود، و به کارگیری آن مستلزم برنامه‌ریزی است، آمایش منطقه‌ای مبنای طرح‌ها و برنامه‌های جامع توسعه و پیوند دهنده برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، اجتماعی و فضایی یا مجموع آن‌ها در قالب برنامه‌ریزی‌های جامع و در مقیاس منطقه‌ای است (فالودی ۲۰۰۲: ۳-۱، به نقل از شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲).

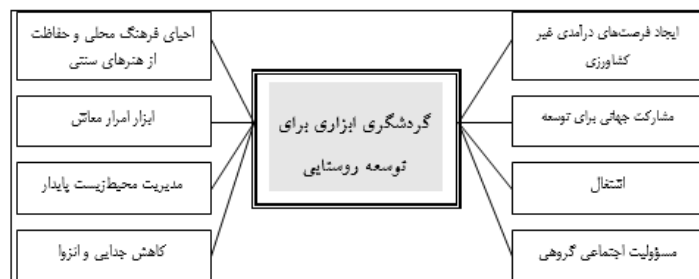
در یک تعریف رسمی به کار گرفته شده در نظام آمایش سرزمین ایران، آمایش سرزمین به شرح زیر

توجه این که به رغم همه این مسائل هیچ تعریف یا مجموعه ویژگی‌های توافق شده‌ای در این زمینه وجود ندارد (مدیری و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۴).

داشته باشد، امری ضروری به نظر می‌رسد و به‌خصوص با توجه به این که ویژگی‌های این فعالیت در محل‌های خاص، به وضوح «گردشگری روستایی» را از اشکال دیگر گردشگری مجزا می‌نماید. جالب

شکل ۳- اهداف توسعه پایدار روستای، منبع: ایران‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۱

شکل ۴- آثار گردشگری بر توسعه روستایی

گردشگری برخوردار است چرا که از نظر زیست‌محیطی موجب حفظ محیط‌زیست و از منظر اقتصادی، پویایی اقتصاد جوامع محلی را با ایجاد اشتغال و درآمد منجر می‌شود. به اعتقاد گودوین^{۱۱}، گردشگری مبتنی بر طبیعت همه انواع گردشگری متمرکز، گردشگری با انگیزه‌های هیجان‌طلبی و گردشگری با پیامدهای خفیف را که در آنها انگیزه اصلی بهره‌برداری از طبیعت وحشی و دست نخورده

طبیعت گردی

اکوتوریسم^{۱۰} در ادبیات فارسی طبیعت گردی نام گرفته و گرایش نو و پدیده‌های نسبتاً تازه در صنعت جهانگردی است، که به معرفی چشم‌اندازهای طبیعی به گردشگران با حفظ هویت مکانی آنها می‌پردازد. طبیعت گردی به دلیل حساسیت‌های محیطی و اقتصادی از جایگاه ویژه‌ای نزد برنامه‌ریزان

انواع جاذبه‌ها و زیرساخت‌های نقاط روستایی مورد مطالعه تشکیل گردید. تشکیل ماتریس بر اساس تعداد و نوع شاخص‌های معرفی شده، انجام گرفته است و نتایج آماری استخراج شده از این ماتریس‌ها، جهت تجزیه و تحلیل و پردازش آماری در جدول ۳ مشخص شده است. در این جدول از راست به چپ ستون اول نشان‌دهنده حوزه گردشگری روستایی، ستون دوم نقاط روستایی مستقر در هر حوزه، ستون سوم تعداد جاذبه‌ها (طبیعی)، ستون چهارم شاخص (خدماتی - زیرساختی)، ستون پنجم مجموع این دو شاخص، ستون ششم رتبه هر نقطه روستایی در حوزه مربوط به خود بر اساس شاخص اول، ستون هفتم رتبه هر نقطه روستایی در حوزه مربوط به خود بر اساس شاخص دوم، ستون هشتم رتبه هر نقطه روستایی در حوزه مربوط به خود بر اساس هر دو شاخص و ستون نهم رتبه هر نقطه روستایی در بخش مرکزی بدون در نظر گرفتن حوزه مربوطه است.

- تعیین عملکرد فضایی نقاط روستایی در برنامه‌ریزی گردشگری

همراه با گونه‌ها و زیست‌گاه‌های جانوری، سیماهای طبیعی و رودخانه‌های جذاب و تماشایی است، شامل می‌شود (شجاعی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۵۷).

۳- تحلیل یافته‌ها

استان کهگیلویه و بویراحمد با داشتن تنوع آب و هوایی، گیاهی، جانوری، ژئومورفولوژیکی و جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی بسیار، توان‌های بالقوه آن به فعلیت نرسیده است و گردشگری در توسعه پایدار منطقه جایگاه شایسته‌ای نیافته است. بنابراین، ضروری است با شناسایی و معرفی جاذبه‌های گردشگری روستایی، زمینه‌های گسترش گردشگری فراهم آید و با برنامه‌ریزی، فراهم ساختن امکانات و زیرساخت‌های لازم به عنوان یک الگوی فضایی در توسعه روستایی، مؤثر واقع شود.

- فرایند اجرای مدل گاتمن

این روش بر اساس حضور مؤسسات یا نهادهایی که خدمات اقتصادی - اجتماعی یا رفاهی را تأمین می‌کند به عنوان ضابطه‌ای برای تشکیل سلسله مراتب تعریف می‌شود از این رو ماتریسی برای شمارش

برای تعیین عملکرد فضایی نقاط روستایی در هر حوزه گردشگری با فرض $\bar{X} \leq X \leq \bar{X}$ محاسبه گردید.

$X =$ مجموع شاخص‌های (طبیعی) و (خدماتی - زیر ساختی) در هر نقطه روستایی

$\bar{X} =$ میانگین جمع شاخص‌ها در هر حوزه گردشگری روستایی

$X =$ ماکزیمم ← عملکرد فضایی ← قطب گردشگری

$X > \bar{X}$ ← عملکرد فضایی ← مرکز گردشگری

$X \leq \bar{X}$ ← عملکرد فضایی ← نقطه گردشگری

شاخص‌های آن (ستون ۳) بیشتر از میانگین (از مقدار ستون دهم) به عنوان مرکز گردشگری روستایی و نقاطی که دارای شاخص کمتر از میانگین باشند به

مجموع شاخص‌ها در ستون ۵ جدول ۵-۳ و میانگین شاخص‌های هر حوزه در ستون دهم جدول (۳ تا ۹) درج گردید، از این رو هر نقطه روستایی که مجموع

و سایر روستاها در این حوزه که جمع شاخص‌های آن‌ها از میانگین شاخص حوزه کمتر هستند نقطه گردشگری شناخته می‌شوند. در جدول (۳ تا ۹)، ستون دهم میانگین مجموع شاخص در هر حوزه گردشگری روستایی و ستون یازدهم عملکرد فضایی نقاط روستایی در برنامه‌ریزی توسعه گردشگری را نشان می‌دهد.

عنوان نقطه گردشگری روستایی انتخاب می‌شوند، همچنین نقطه روستایی که بالاترین شاخص را داشته باشد، قطب گردشگری معرفی می‌شود. به عنوان مثال در حوزه زیلایی میانگین شاخص‌ها برابر ۲۰/۸۳ است. روستای پوله بالاترین امتیاز (x=۳۱) به عنوان قطب گردشگری معرفی می‌گردد. روستاهای بردپهن زیلایی و سادات چاهن $\bar{X} \leq X$ به ترتیب، یعنی ۲۰/۸۳ < ۲۳ و ۲۰/۸۳ < ۲۶ به عنوان مرکز گردشگری

جدول ۳- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی شهرستان باشت

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	خدماتی-رسانشی شاخص	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات-زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
باشت	بابونه	بوستان	۷	۳۶	۴۳	۱	۱	۱	۱	۴۳	قطب گردشگری
	تلخاب	بهره عنا	۷	۳۶	۴۳	۱	۱	۱	۲	۳۷	قطب گردشگری
		چاه تلخاب علیا	۶	۲۵	۳۱	۲	۲	۲	۴		نقطه گردشگری
	سراییز	سراییز	۶	۲۸	۳۵	۱	۱	۱	۳	۳۵	قطب گردشگری
	کوه خامی	آبدگاه	۷	۲۸	۳۵	۱	۱	۱	۳	۳۵	قطب گردشگری

جدول ۴- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی بویراحمد

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	خدماتی-رسانشی شاخص	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات-زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
بویراحمد	زیلایی	بردپهن زیلایی	۴	۲۲	۲۶	۴	۲	۲	۱۹	۲۰/۸۳	مرکز گردشگری
		موشمی سفلی	۵	۶	۱۱	۳	۶	۶	۲۷	۲۰/۸۳	نقطه گردشگری
		موشمی وسطی	۵	۱۲	۱۷	۳	۵	۴	۲۵	۲۰/۸۳	نقطه گردشگری
		پوله	۵	۲۶	۳۱	۳	۱	۱	۱۴	۲۰/۸۳	قطب گردشگری
		بالرور	۴	۱۳	۱۷	۴	۴	۴	۲۵	۲۰/۸۳	نقطه گردشگری
		سادات چاهن	۸	۱۵	۲۳	۱	۳	۳	۲۲	۲۰/۸۳	مرکز گردشگری
	مارگون	بیلوخر	۶	۲۲	۲۸	۲	۳	۳	۲۷	۳۲	نقطه گردشگری
		جویریز	۶	۲۶	۳۲	۲	۲	۲	۱۹	۳۲	مرکز گردشگری
		شهنیز	۹	۲۷	۳۶	۱	۱	۱	۹	۳۲	قطب گردشگری
	دشت روم	کوشک علیا	۸	۲۴	۳۲	۱	۴	۴	۱۳	۳۱/۶۶	مرکز گردشگری
		تنگاری	۷	۲۷	۳۴	۲	۳	۳	۱۱	۳۱/۶۶	مرکز گردشگری
		جهان آباد سفلی	۷	۲۱	۲۸	۲	۵	۵	۱۷	۳۱/۶۶	نقطه گردشگری
		چال بنیودشت	۷	۱۱	۱۸	۲	۶	۶	۲۴	۳۱/۶۶	نقطه گردشگری
		مصورآباد	۶	۳۱	۳۷	۳	۲	۲	۸	۳۱/۶۶	مرکز گردشگری
		حسین‌آبادعلیا	۴	۳۷	۴۱	۴	۱	۱	۴	۳۱/۶۶	قطب گردشگری
	سپیدار	سیوکی جلیل	۸	۲۵	۳۳	۲	۲	۲	۱۲	۳۱/۵	مرکز گردشگری
		سفیدار مرکزی	۱۰	۵۹	۶۹	۱	۱	۱	۱۰	۳۱/۵	قطب گردشگری
	سرود جنوبی	ده‌بزرگ فیروزآباد	۵	۲۳	۲۸	۴	۱۰	۱۰	۱۷	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
علی‌آباد		۵	۲۸	۳۳	۴	۷	۷	۱۲	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری	
اکبرآباد		۳	۳۸	۴۱	۶	۳	۳	۷	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری	

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	خدماتی زیرساختی - شاخص	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	خدماتی - زیرساخت	رتبه در حوزه بر اساس خدماتی - زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
	سرودشمالی	خلف‌آباد	۴	۱۵	۱۹	۷	۱۴	۱۴	۱۴	۲۳	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
		موردراز علیا	۷	۲۰	۲۷	۲	۱۱	۱۱	۱۱	۱۸	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
		تنگ‌سرخ	۷	۲۰	۲۷	۲	۱۱	۱۱	۱۱	۱۷	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
		وزگ منصورآباد	۸	۲۶	۳۴	۱	۸	۸	۸	۱۱	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		سروک	۵	۳۱	۳۶	۴	۶	۶	۶	۹	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		نجف‌آباد	۶	۳۲	۳۸	۳	۵	۵	۵	۷	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		تل خسرو	۴	۴۰	۴۴	۵	۲	۲	۲	۲	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		موردراز رهبر	۷	۱۹	۲۶	۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۹	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
		نره‌گاه مرکزی	۴	۳۵	۳۹	۶	۴	۴	۴	۶	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		سرآبناوه	۵	۴۲	۴۷	۴	۱	۱	۱	۱	۳۳/۰۶	قطب گردشگری
		پادگان قدس	۴	۲۵	۲۹	۵	۹	۹	۹	۹	۳۳/۰۶	نقطه گردشگری
		چنارستان سفلی	۶	۳۲	۳۸	۳	۵	۵	۵	۷	۳۳/۰۶	مرکز گردشگری
		مهریان	۷	۳۷	۴۴	۲	۱	۲	۲	۲	۳۴/۰۲	قطب گردشگری
		گنجه‌ای کهنه	۶	۱۹	۲۵	۳	۷	۷	۷	۷	۳۴/۰۲	نقطه گردشگری
		گنجه‌ای سهریز	۷	۳۵	۴۲	۲	۲	۲	۲	۳	۳۴/۰۲	مرکز گردشگری
		ده‌برآفتاب علیا	۷	۳۳	۴۰	۲	۳	۳	۳	۵	۳۴/۰۲	مرکز گردشگری
ده‌آقاشفیج	۸	۱۶	۲۴	۱	۹	۸	۸	۲۱	۳۴/۰۲	نقطه گردشگری		
ده‌کهنه مزدک	۸	۲۱	۲۹	۱	۶	۶	۶	۱۶	۳۴/۰۲	نقطه گردشگری		
بلهزار	۷	۳۷	۴۴	۲	۱	۱	۱	۲	۳۴/۰۲	قطب گردشگری		
حبیب‌آباد مزدک	۸	۲۱	۲۹	۱	۸	۱	۱	۱۸	۳۴/۰۲	نقطه گردشگری		
گوشه‌شاهزاده قاسم	۶	۳۰	۳۶	۳	۴	۴	۴	۹	۳۴/۰۲	مرکز گردشگری		
مادون سفلی	۷	۲۵	۳۲	۲	۵	۵	۵	۱۳	۳۴/۰۲	نقطه گردشگری		
کاکان	کاکان	منصورخانی	۶	۳۱	۳۷	۱	۱	۳	۸	۳۱	قطب گردشگری	
لوداب	لوداب	آبمورد دم لوداب	۷	۲۳	۳۰	۱	۱	۱	۱۵	۲۷	قطب گردشگری	
		زیزی	۶	۱۸	۲۴	۲	۲	۲	۲۱	۲۷	نقطه گردشگری	

جدول ۵- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی بهمنی

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	خدماتی زیرساختی - شاخص	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	خدماتی - زیرساخت	رتبه در حوزه بر اساس خدماتی - زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی	
بهمنی	سرآسیاب یوسفی	آب الوان	۱۰	۲۷	۳۷	۱	۱	۱	۲	۴	۳۶/۳۳	مرکز گردشگری	
	سرآسیاب یوسفی	سرآسیاب یوسفی	۷	۴۷	۵۴	۳	۱	۱	۱	۱	۳۶/۳۳	قطب گردشگری	
	بهمنی گرمسیری جنوبی	سیاه‌شیر	سیاه‌شیر	۷	۲۸	۳۵	۱	۲	۲	۲	۵	۲۳/۸۳	مرکز گردشگری
		گچ‌بلند	گچ‌بلند	۴	۳۳	۳۷	۳	۱	۱	۱	۴	۲۳/۸۳	قطب گردشگری
		شهرک سادات گچ‌بلند	شهرک سادات گچ‌بلند	۴	۱۷	۲۱	۳	۴	۴	۸	۲۳/۸۳	نقطه گردشگری	
	کفش کنان	سید صفی	سید صفی	۴	۱۸	۲۲	۳	۳	۳	۳	۷	۲۳/۸۳	نقطه گردشگری
		شهرک ولیعصر	شهرک ولیعصر	۳	۳۷	۴۰	۱	۱	۱	۱	۳	۴۰	قطب گردشگری
	بهمنی گرمسیری شمالی	قلعه ممبی	قلعه ممبی	۴	۴۹	۵۳	۲	۱	۱	۱	۲	۳۴	قطب گردشگری
		گردکوکچک	گردکوکچک	۶	۱۵	۲۱	۱	۳	۳	۳	۷	۳۴	نقطه گردشگری
		دره‌بید	دره‌بید	۶	۲۲	۲۸	۱	۲	۲	۲	۶	۳۴	نقطه گردشگری

جدول ۶- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی گچساران

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	شاخص خدماتی - زیرساختی	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات - زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
گچساران	امام زاده جعفر	آبرنگون	۷	۱۶	۲۳	۱	۸	۷	۱۲	۲۹	نقطه گردشگری
		پشکان	۶	۲۲	۲۸	۱	۵	۵	۱۰	۲۹	مرکز گردشگری
		آبگرمو	۵	۱۹	۲۴	۳	۷	۶	۱۱	۲۹	نقطه گردشگری
		سراپنیز	۴	۲۷	۳۱	۴	۳	۳	۸	۲۹	مرکز گردشگری
		تلخاب شیرین	۴	۲۵	۲۹	۴	۴	۴	۹	۲۹	مرکز گردشگری
		جنگ‌زدگان	۵	۳۴	۳۹	۳	۱	۱	۴	۲۹	قطب گردشگری
		بیدزرد	۴	۱۶	۲۰	۴	۸	۸	۱۳	۲۹	نقطه گردشگری
		سرپیشه	۵	۳۳	۳۸	۳	۱	۱	۴	۲۹	مرکز گردشگری
		بیم‌بی جان‌آباد	۳	۲۱	۲۴	۵	۶	۶	۱۱	۲۹	نقطه گردشگری
		آبشیرین	۴	۳۰	۳۴	۴	۲	۲	۵	۲۹	مرکز گردشگری
گچساران	بویراحمد گرمسیری	آرو	۷	۳۱	۳۸	۲	۲	۴	۴	۴۴	نقطه گردشگری
		دیل	۸	۵۰	۵۸	۱	۱	۱	۱	۴۴	قطب گردشگری
گچساران	بیم‌بی حکیمه	باباکلان	۶	۴۹	۵۵	۱	۱	۱	۲	۵۵	قطب گردشگری
		پادوک	۵	۲۴	۲۹	۳	۳	۴	۹	۳۱/۸۳	نقطه گردشگری
		خیرآباد خلیفه	۴	۱۴	۱۸	۴	۴	۶	۱۴	۳۱/۸۳	نقطه گردشگری
		خیرآباد سفلی	۶	۲۶	۳۲	۲	۲	۳	۷	۳۱/۸۳	مرکز گردشگری
		اسلام‌آباد لیشر	۷	۲۶	۳۳	۱	۲	۲	۶	۳۱/۸۳	مرکز گردشگری
		مظفرآباد	۶	۴۵	۵۱	۲	۱	۱	۳	۳۱/۸۳	قطب گردشگری
		چهاربیشه علیا	۴	۲۴	۲۸	۴	۳	۵	۱۰	۳۱/۸۳	نقطه گردشگری

جدول ۷- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی کهگیلویه

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	شاخص خدماتی - زیرساختی	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات - زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
کهگیلویه	طیبه سرحدی	جاورده	۹	۴۷	۵۶	۱	۱	۱	۱	۴۰/۵	قطب گردشگری
		دشت آزادی	۸	۱۷	۲۵	۲	۲	۲	۱۶	۴۰/۵	نقطه گردشگری
		جاورده	۸	۱۷	۲۵	۲	۲	۲	۱۶	۸,۲۱	مرکز گردشگری
		دالون	۸	۱۷	۲۵	۲	۲	۲	۱۶	۲۱/۸	قطب گردشگری
	طیبه گرمسیری	شوتاور	۹	۳۳	۴۲	۱	۱	۱	۳	۲۱/۸	قطب گردشگری
		مال ملا	۷	۱۸	۲۵	۱	۲	۲	۱۶	۲۷/۲۵	نقطه گردشگری
		سرآسیاب لنده	۷	۱۷	۲۴	۱	۳	۳	۱۷	۲۷/۲۵	نقطه گردشگری
	عالی طیبه	مال شیخ	۵	۱۷	۲۲	۲	۳	۴	۱۹	۲۷/۲۵	نقطه گردشگری
		ایدنک	۷	۳۱	۳۸	۱	۱	۱	۶	۲۷/۲۵	قطب گردشگری
		جان‌خانی	۵	۲۰	۲۵	۱	۱	۱	۱۶	۲۵	قطب گردشگری

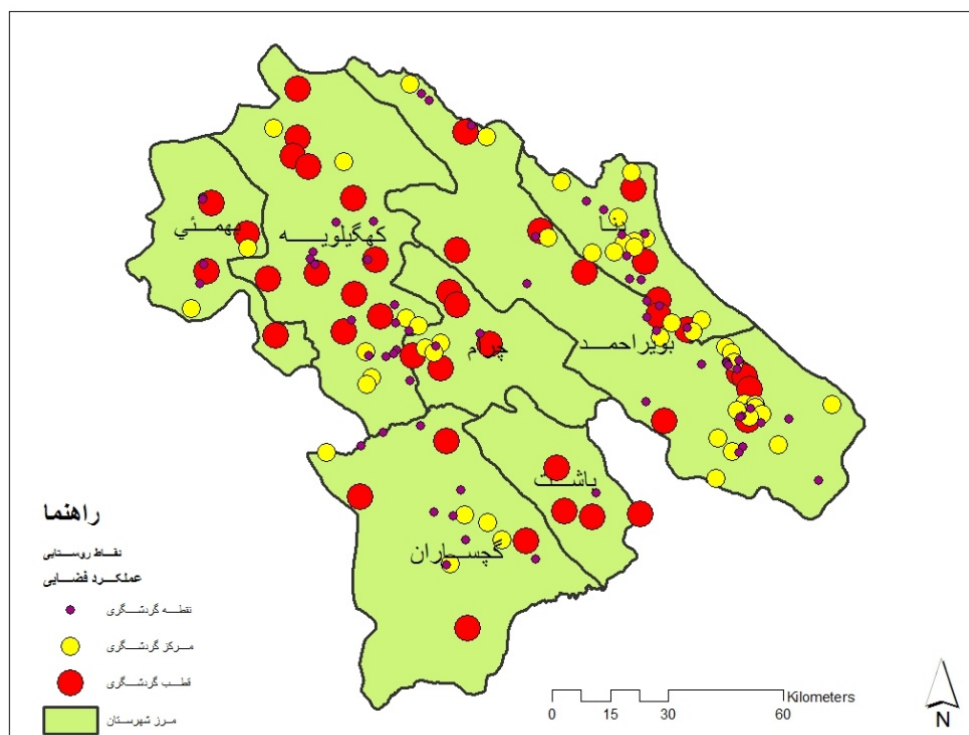
شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	شاخص خدماتی- زیرساختی	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات- زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
دشمن زیاری	گندک	۸	۲۷	۳۵	۱	۳	۳	۹	۳۷/۶۶	نقطه گردشگری	
	کلات	۸	۲۸	۳۶	۱	۲	۲	۸	۳۷/۶۶	نقطه گردشگری	
	قلعه دختر	۶	۳۶	۴۲	۲	۱	۱	۳	۳۷/۶۶	قطب گردشگری	
دهدشت شرقی	دهنوتل مرغ	۳	۲۳	۲۶	۵	۵	۵	۱۵	۳۰/۲۲	نقطه گردشگری	
	تل زری	۵	۱۷	۲۲	۳	۹	۶	۱۹	۳۰/۲۲	نقطه گردشگری	
	دستگرد	۶	۲۲	۲۸	۲	۶	۳	۱۴	۳۰/۲۲	نقطه گردشگری	
	طولیان	۴	۴۲	۴۶	۴	۱	۱	۲	۳۰/۲۲	قطب گردشگری	
	کلایه سفلی	۷	۲۶	۳۳	۱	۴	۳	۱۱	۳۰/۲۲	مرکز گردشگری	
	لیرنجرک	۳	۱۹	۲۲	۵	۸	۶	۱۹	۳۰/۲۲	نقطه گردشگری	
	ضرغام‌آباد	۷	۲۸	۳۵	۱	۳	۲	۹	۳۰/۲۲	مرکز گردشگری	
	اکبرآباد	۵	۳۰	۳۵	۳	۲	۲	۹	۳۰/۲۲	مرکز گردشگری	
	چنگلوا	۵	۲۹	۳۴	۳	۱	۱	۱۰	۲۸/۱۶	قطب گردشگری	
	سرپری	۶	۲۶	۳۲	۲	۲	۲	۱۲	۲۸/۱۶	مرکز گردشگری	
دهدشت غربی	برج علیشیر	۷	۱۹	۲۶	۱	۵	۴	۱۵	۲۸/۱۶	نقطه گردشگری	
	بی‌منجگان	۷	۲۲	۲۹	۱	۳	۳	۱۳	۲۸/۱۶	مرکز گردشگری	
	چاهبردی	۵	۲۰	۲۵	۳	۴	۵	۱۶	۲۸/۱۶	نقطه گردشگری	
	چپر	۵	۱۸	۲۳	۳	۶	۶	۱۸	۲۸/۱۶	نقطه گردشگری	
	راک	۸	۳۱	۳۹	۱	۱	۱	۵	۲۸/۳۳	قطب گردشگری	
راک	کوشک ابول	۷	۲۱	۲۸	۲	۲	۲	۱۴	۲۸/۳۳	نقطه گردشگری	
	لیراب	۸	۱۵	۲۳	۱	۱	۱	۱۸	۲۳	قطب گردشگری	
بهمنی سرحدی	درغک	۹	۳۲	۴۱	۱	۱	۱	۴	۳۲/۶۶	قطب گردشگری	
	اسفندان	۶	۳۱	۳۷	۳	۲	۲	۷	۳۲/۶۶	مرکز گردشگری	

جدول ۸- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی چرام

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقاط روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	شاخص خدماتی-زیرساختی	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات- زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
چرام	چرام	کره شهبازی	۹	۳۶	۴۵	۱	۱	۱	۲	۴۵	قطب گردشگری
	القچین	القچین سفلی	۵	۳۳	۳۸	۲	۲	۲	۴	۲۶/۶	مرکز گردشگری
		القچین علیا	۶	۲۴	۳۰	۴	۴	۴	۷	۲۶/۶	مرکز گردشگری
		بلهدان	۶	۱۶	۲۲	۵	۵	۵	۹	۲۶/۶	نقطه گردشگری
		شیخ حسین	۷	۲۶	۳۳	۳	۳	۳	۶	۲۶/۶	مرکز گردشگری
		بردیان	۷	۳۴	۴۱	۱	۱	۱	۳	۲۶/۶	قطب گردشگری
	سرفاریاب	اسلام‌آباد مشایخ	۶	۲۲	۲۸	۱	۱	۱	۸	۳۸/۵	نقطه گردشگری
		سرفاریاب	۵	۴۴	۴۹	۲	۱	۱	۱	۳۸/۵	قطب گردشگری
		برافتاب	۶	۲۸	۳۴	۲	۲	۲	۵	۳۴	قطب گردشگری
	پشته زیلابی	سوار	۶	۲۸	۳۶	۲	۲	۲	۵	۳۴	قطب گردشگری

جدول ۹- حوزه بندی و تعیین عملکرد فضایی دنا

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	نقشه روستایی	شاخص جاذبه طبیعی	شاخص خدماتی-زیرساختی	مجموع دو شاخص	رتبه در حوزه بر اساس شاخص جاذبه‌ها	رتبه در حوزه بر اساس خدمات-زیرساخت	رتبه کل در حوزه روستایی	رتبه در بخش مرکزی	میانگین	عملکرد فضایی
پاتاوه	مرکز گردشگری	باغ	۵	۲۹	۳۴	۵	۱	۲	۸	۲۸/۵	مرکز گردشگری
	بهرام‌بیگی	۱۰	۲۴	۳۴	۱	۴	۲	۸	۲۸/۵	مرکز گردشگری	
	ده‌شیخ	۷	۲۰	۲۷	۴	۷	۵	۱۵	۲۸/۵	نقطه گردشگری	
	تمنک علیا	۹	۲۱	۳۰	۲	۶	۳	۱۲	۲۸/۵	مرکز گردشگری	
	تنگرواق	۵	۲۳	۲۸	۵	۵	۴	۱۴	۲۸/۵	نقطه گردشگری	
	خونگه	۷	۱۳	۲۰	۴	۹	۷	۲۰	۲۸/۵	نقطه گردشگری	
	بن‌زرد سفلی	۵	۲۹	۳۴	۵	۱	۲	۸	۲۸/۵	مرکز گردشگری	
	بن‌زرد علیا	۵	۲۵	۳۰	۵	۳	۳	۱۲	۲۸/۵	مرکز گردشگری	
	بادنگان علیا	۷	۲۸	۳۵	۴	۲	۱	۷	۲۸/۵	قطب گردشگری	
	دشت رز	۵	۲۵	۳۰	۵	۳	۳	۱۲	۲۸/۵	مرکز گردشگری	
	چناربرم علیا	۸	۱۳	۲۱	۳	۹	۶	۱۹	۲۸/۵	نقطه گردشگری	
	ده‌کهنه حمید	۵	۱۴	۱۹	۵	۸	۸	۲۱	۲۸/۵	نقطه گردشگری	
سادات محمودی	درب کلات	۷	۳۰	۳۷	۳	۳	۳	۶	۳۳/۵۷	مرکز گردشگری	
	دوراهه غماشکه	۶	۲۱	۲۷	۴	۵	۵	۱۵	۳۳/۵۷	نقطه گردشگری	
	کتا	۷	۲۷	۳۴	۳	۴	۴	۸	۳۳/۵۷	مرکز گردشگری	
	میمند	۹	۳۸	۴۷	۱	۱	۱	۲	۳۳/۵۷	قطب گردشگری	
	بنستان سادات محمودی	۴	۳۵	۳۹	۶	۲	۲	۵	۳۳/۵۷	مرکز گردشگری	
	دزدک رودشی	۸	۱۹	۲۷	۲	۶	۵	۱۵	۳۳/۵۷	نقطه گردشگری	
چنار	مورگر	۶	۲۱	۲۷	۱	۱	۱	۱۵	۲۷	قطب گردشگری	
	ساران	۵	۲۶	۳۱	۲	۴	۴	۱۱	۳۶/۶	نقطه گردگری	
کیگیان	گردوه	۶	۲۷	۳۳	۱	۳	۳	۹	۳۳/۶	نقطه گردشگری	
	صالحان	۵	۲۴	۲۹	۲	۵	۵	۱۳	۳۶/۶	نقطه گردشگری	
	نقاره‌خانه	۵	۳۵	۴۰	۲	۲	۲	۴	۳۶/۶	مرکز گردشگری	
	دروهان نقاره‌خانه	۶	۴۴	۵۰	۱	۱	۱	۱	۳۶/۶	قطب گردشگری	
توت‌ناده	سمرون	۵	۲۱	۲۶	۱	۲	۲	۱۶	۳۰/۳۳	نقطه گردشگری	
	توت‌ناده	۵	۳۵	۴۰	۱	۱	۱	۴	۳۰/۳۳	مرکز گردشگری	
	گنبدی خوری	۵	۲۰	۲۵	۱	۳	۳	۱۷	۳۰/۳۳	نقطه گردشگری	
دنا	بیاره	۷	۲۷	۳۴	۲	۳	۲	۸	۳۱/۴	مرکز گردشگری	
	کرپک	۱۰	۳۶	۴۶	۱	۱	۱	۳	۳۱/۴	قطب گردشگری	
	کل‌کل عباس‌آباد	۴	۲۸	۳۲	۴	۲	۳	۱۰	۳۱/۴	مرکز گردشگری	
	معصوم‌آباد	۵	۸	۱۳	۳	۴	۴	۲۲	۳۱/۴	نقطه گردشگری	
	دارشاهی	۵	۲۷	۳۲	۳	۳	۳	۱۰	۳۱/۴	مرکز گردشگری	

شکل ۵- نقشه عملکرد فضایی نقاط روستایی

اساس متغیر و شاخص‌های (جاذبه‌های طبیعی) و (خدماتی- زیرساختی) به روش گاتمن را نشان می‌دهد.

- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی
رتبه هر حوزه گردشگری روستایی با استفاده از جدول فوق استخراج و در جدول ذیل درج گردید. جدول ذیل رتبه حوزه‌های گردشگری روستایی بر

جدول ۱۰- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	متغیر (طبیعی)	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	رتبه شاخص طبیعی
باشت	بابونه	۳۶	۷	۲	۲
	تلخاب	۶۱	۱۳	۱	۱
	سراییز	۲۸	۶	۳	۳
	کوه‌خامی	۲۸	۷	۳	۲

جدول ۱۱- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

شهرستان	حوزه گردشگری روستایی	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	متغیر (طبیعی)	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	رتبه شاخص طبیعی
چرام	چرام	۳۶	۹	۴	۴
	الغچین	۱۳۳	۳۱	۱	۱
	سرفاریاب	۶۶	۱۱	۲	۳
	پشته زیلائی	۵۶	۱۲	۳	۲

جدول ۱۲- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

رتبه شاخص طبیعی	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	متغیر (طبیعی)	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	حوزه گردشگری روستایی	شهرستان
۳	۲	۱۶	۸۶	بهمنی گرمسیری شمال	بهمنی
۲	۳	۱۷	۷۴	سرآسیاب یوسفی	
۱	۱	۱۹	۹۶	بهمنی گرمسیری جنوبی	
۴	۴	۳	۳۷	کفش کنان	

جدول ۱۳- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

رتبه شاخص طبیعی	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	متغیر (طبیعی)	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	حوزه گردشگری روستایی	شهرستان
۱	۱	۷۸	۲۶۴	پاتاوه	دنا
۲	۲	۴۶	۱۸۹	سادات محمودی	
۶	۶	۶	۲۱	چنار	
۴	۳	۲۷	۱۵۶	کیگیان	
۵	۵	۱۵	۷۶	توت‌نده	
۳	۴	۳۱	۱۲۶	دنا	

جدول ۱۴- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

رتبه شاخص طبیعی	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	متغیر (طبیعی)	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	حوزه گردشگری روستایی	شهرستان
۱	۱	۴۷	۲۴۳	امام زاده جعفر	گچساران
۳	۳	۱۵	۸۱	بویراحمد گرمسیری	
۴	۴	۶	۴۹	بی‌بی حکیمه	
۲	۲	۳۲	۱۵۹	لیشتر	

جدول ۱۵- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

رتبه شاخص طبیعی	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	متغیر (طبیعی)	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	حوزه گردشگری روستایی	شهرستان
۳	۳	۳۴	۱۱۴	طیبه سرحدی غربی	کهگیلویه
۴	۵	۲۶	۸۳	طیبه گرمسیری شمالی	
۸	۸	۵	۲۰	عالی طیب	
۶	۴	۲۲	۹۱	دشمن‌زیاری	
۱	۱	۴۰	۲۰۷	دهدشت شرقی	
۲	۲	۳۵	۱۳۴	دهدشت غربی	
۷	۷	۱۵	۵۲	راک	
۵	۶	۲۳	۷۸	بهمنی سرحدی غربی	

جدول ۱۶- رتبه‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی

رتبه شاخص طبیعی	رتبه شاخص خدماتی - زیر ساختی	متغیر (طبیعی)	متغیر (خدماتی - زیر ساختی)	حوزه گردشگری روستایی	شهرستان
۴	۴	۳۱	۹۴	زیلاتی	بویراحمد
۵	۶	۲۱	۷۵	مارگون	
۳	۳	۳۹	۱۵۱	دشت‌روم	
۶	۵	۱۸	۸۴	سپیدار	
۱	۱	۸۰	۴۲۶	سرود جنوبی	
۲	۲	۷۱	۲۷۱	سرود شمالی	
۸	۸	۶	۳۱	کاکان	
۷	۷	۱۳	۴۱	لوداب	

شاخص جاذبه‌ها)، و C طول رده یا فاصله بین سطوح را مشخص می‌کند. با توجه به تعداد حوزه‌ها $n=38$ و $R=(3-80)$ در نتیجه $38=2^k$ پس $5 < k < 6$ و با جایگذاری دو مقدار k و R در رابطه $C = \frac{R}{K}$ دو مقدار $C = \frac{77}{5} = 15/4$ و $C = \frac{77}{6} = 12/83$ به دست می‌آید از آنجایی که عدد $15/4$ به 38 نزدیکتر است داده‌ها به 5 سطح تقسیم می‌شوند بنابراین کران پایین سطح پنجم عبارت از $(3-5)$ و برای تعیین هر سطح و طول رده، کرانه پایین‌تر با عدد $15/4$ جمع می‌شود.

- سطح‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی بر اساس قابلیت جاذبه‌های (طبیعی)

بعد از تعیین رتبه حوزه‌های روستایی می‌توان این حوزه‌ها را از نظر مرکزیت جاذبه‌های گردشگری (طبیعی) در پنج سطح به ترتیب جدول زیر طبقه‌بندی کرد. برای تعیین تعداد سطح باید داده‌ها را رده‌بندی کرد، و از دو رابطه $n=2^k$ و $C = \frac{R}{K}$ استفاده می‌شود (بازرگان لاری، ۱۳۷۸: ۱۱). در این روابط n تعداد حوزه‌ها و k تعداد سطوح یا طبقات، R دامنه تغییرات (بالاترین شاخص جاذبه‌ها - پایین‌ترین

جدول ۱۷- سطح‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی بر اساس قابلیت جاذبه‌های (طبیعی)

سلسله مراتب حوزه گردشگری روستایی	دامنه شاخص	حوزه گردشگری روستایی
سطح اول	+۶۴/۱	سرود جنوبی، سرود شمالی، پاتاوه
سطح دوم	۴۸۷-۶۴/۱	-
سطح سوم	۳۳/۳-۴۸۷	دشت روم، طبیعی سرحدی غربی، دهدشت شرقی، دهدشت غربی، امامزاده جعفر، سادات محمودی
سطح چهارم	۱۷/۹-۳۳/۳	القچین، بهمنی گرمسیری جنوبی، دنا، کبگیان، لیشر، بهمنی سرحدی غربی، دشمن‌زیاری، طبیعی گرمسیری شمالی، سپیدار، مارگون، زیلائی
سطح پنجم	۲/۵-۱۷/۹	کاکان، لوداب، عالی طیب، راک، بویراحمد گرمسیری، بی‌بی حکیمه، چنار، توت‌نده، کفش‌کان، سرآسیاب یوسفی، کره‌شهبازی، سرفارباب، پشته زیلائی، سرابیز، آبدگاه، بوستان، تلخاب، بهمنی گرمسیری شمالی

بنابراین کران پایین سطح پنجم عبارت از $(5-20)$ پس برای تعیین هر سطح کران پایین‌تر را با عدد $41/83$ که به 38 نزدیک است جمع می‌شود لازم به ذکر است در جدول $(5-16)$ بالاترین شاخص خدمات-زیرساخت چون فاصله زیادی با داده‌ها داشت، عدد بعدی لحاظ گردید.

- سطح‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی بر اساس شاخص‌های (خدماتی - زیرساختی)

تعیین سطوح در این قسمت نیز مثل روش قبل انجام می‌گیرد. با توجه به جدول $(2 و 1)$ و $n=38$ و $R=(271-20)$

در نتیجه $5 < k < 6$ و $R = \frac{251}{5} = 50/2$ و $C = \frac{251}{5}$

از آنجایی که عدد $41/83 = \frac{251}{6} = C$ به

38 نزدیکتر است داده‌ها به 6 سطح تقسیم می‌شوند

جدول ۱۸- سطح‌بندی حوزه‌های گردشگری روستایی بر اساس شاخص‌های (خدماتی - زیرساختی)

سلسله مراتب	دامنه خدماتی	حوزه گردشگری روستایی
سطح اول	+۲۲۸/۶۲	پاتاوه، امامزاده جعفر، سرود شمال، سرود جنوبی
سطح دوم	۱۸۶/۷۹-۲۲۸/۶۲	دهدشت شرقی، سادات محمودی
سطح سوم	۱۴۴/۹۶-۱۸۶/۷۹	کبگیان، لیشر، دشت روم
سطح چهارم	۱۰۳/۱۳-۱۴۴/۹۶	طبیعی سرحدی غربی، دهدشت غربی، دنا، القچین
سطح پنجم	۶۱/۳-۱۰۳/۱۳	بهمنی گرمسیری جنوبی، بهمنی گرمسیری شمالی، سرآسیاب یوسفی، توت‌نده، بویراحمد گرمسیری، بهمنی سرحدی غربی، دشمن‌زیاری، طبیعی گرمسیری شمالی، سپیدار، مارگون، زیلائی، سرفارباب
سطح ششم	۱۹/۵-۶۱/۳	کاکان، لوداب، عالی طیب، راک، بی‌بی حکیمه، چنار، کفش‌کان، چرام، پشته‌زیلائی، سرابیز، کوه‌مرخامی، بابونی، تلخاب

- پاسخگویی به سوالات پژوهش

لیراب، درغک در شهرستان کهگیلویه، سواری، مندان، برآفتاب سرفاریاب، بردیان، کره‌شهبازی در شهرستان چرام، کریک، دروهان نقاره‌خانه، موگر، بادنگان علیا، میمند در شهرستان دنا هستند. بنابراین همه روستاهای مورد مطالعه از مزایای ناشی از سود گردشگری و اکوتوریسم به صورت یکسان بهره‌مند نیستند با توجه به این اطلاعات می‌توان سود ناشی از اکوتوریسم را در حوزه روستایی به صورت زیر رتبه‌بندی کرد.

- رتبه اول روستاهای واقع در شهرستان کهگیلویه با ۱۰ قطب گردشگری؛

- رتبه دوم روستاهای شهرستان بویراحمد با ۹ قطب گردشگری؛

- رتبه سوم به روستاهای شهرستان‌های چرام و دنا هر کدام ۵ قطب گردشگری؛

- رتبه چهارم روستاهای شهرستان‌های باشت، بهمئی و گچساران هر کدام ۴ قطب گردشگری.

- آیا روستاهای استان کهگیلویه و بویراحمد از مزایای ناشی از اکوتوریسم به صورت یکسان بهره می‌برند؟ با توجه به سطح‌بندی که بر اساس جاذبه طبیعی و خدمات - زیرساخت‌های مربوطه در قسمت پیشین انجام شده است از روستاهای مورد مطالعه ۴۱ روستا در سطح قطب گردشگری، ۵۰ روستا در سطح مرکز گردشگری و تعداد ۶۲ روستا در سطح نقطه گردشگری ارزیابی شده است. که شامل: روستاهای بوستان، بهره‌عنا، سراپیز، آبدگاه در شهرستان باشت، پوله، شهنیز، حسین‌آبادعلیا، سفیدار مرکزی، سرآبتاوه، مهربان، بلهزار، منصورخانی، آب‌مورد دم لوداب در شهرستان بویراحمد، سرآسیاب یوسفی، گچ‌بلند، شهرک ولیعصر، قلعه ممبی در شهرستان بهمئی، جنگ‌زدگان، دیل، باباکلان، مظفرآباد در شهرستان گچساران، جاورده، شوتاور، ایدنک، جانخانی، قلعه‌دختر، طولیان، چنگلوا، راک،

جدول ۱۹- عملکرد فضایی نقاط روستایی بر اساس شهرستان

شهرستان	عملکرد فضایی	نقطه گردشگری با کد ۱	مرکز گردشگری با کد ۲	قطب گردشگری با کد ۳	مجموع
باشت	۱	۰	۴	۵	
بویراحمد	۱۹	۱۷	۹	۴۵	
بهمئی	۴	۲	۴	۱۰	
چرام	۲	۳	۵	۱۰	
کهگیلویه	۱۴	۷	۱۰	۳۱	
گچساران	۸	۷	۴	۱۹	
دنا	۱۴	۱۴	۵	۳۳	
مجموع	۶۲	۵۰	۴۱	۱۵۳	

جدول ۲۰- جاذبه‌های اکوتوریسم روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد

شهرستان	جاذبه	کوهستان	غار	دشت	رودخانه	چشمه	آبشار	جنگل	درباچه	مجموع جاذبه طبیعی
باشت	۴	۴	۴	۵	۴	۵	۰	۵	۰	۲۷
بویراحمد	۴۴	۳۷	۴۰	۳۱	۳۴	۳۴	۵	۴۵	۳	۲۳۹
بهمئی	۱۰	۵	۱۰	۷	۵	۵	۱	۶	۱	۴۵
کهگیلویه	۲۸	۲۱	۳۱	۲۰	۲۷	۲۷	۶	۱۳	۱	۱۴۷
گچساران	۱۶	۴	۱۶	۳	۱۳	۱۳	۲	۱۰	۰	۶۴
چرام	۹	۶	۸	۴	۹	۹	۱	۵	۱	۴۳
دنا	۳۲	۱۷	۲۹	۲۲	۱۹	۱۹	۸	۳۳	۲	۱۶۲
مجموع	۱۴۳	۹۴	۱۳۹	۹۱	۱۱۲	۱۱۲	۲۳	۱۱۷	۸	۷۲۷

گذران زندگی، آداب و رسوم و سبک پوشاک و البسه زنان و مردان، غذا و نوشیدنی‌های سنتی، گیاهان دارویی، آیین رفتاری و ... می‌توان جاذب برای گردشگران داخلی و خارجی در طول سال و نیز با تاکید بر فصول خاص باشد به طوری که برای جذب گردشگر علاقه‌مند به جاذبه‌های عشایری و قومی و فرهنگی در هر دو شهرستان می‌توان برنامه‌ریزی کرد. در فصول بهار و تابستان گردشگری ییلاق در شهرستان بویراحمد و در فصول پاییز و زمستان گردشگری قشلاقی در شهرستان کهگیلویه برای علاقه‌مندان برنامه‌ریزی کرد. از مجموع ۱۵۳ روستای نمونه تعداد ۶۲ روستا در سطح نقطه‌گردشگری و ۵۰ روستا در سطح مرکزگردشگری قرار دارند. بنابراین، از نظر برنامه‌ریزی ۵۰ روستای با توان مراکز گردشگری در پروسه‌های میان‌مدت برنامه‌ریزی گردشگری قرار می‌گیرد تا با توجه به ایجاد زیرساخت‌های لازم، شرایط پذیرش گردشگر برای آنها لحاظ شود. همچنین ۶۲ نقطه روستایی با سطح پایین‌تر که از نظر سطح‌بندی جزو نقطه‌گردشگری قرار گرفته‌اند باید در پروسه‌های طولانی‌مدت وارد عرصه گردشگری شوند زیرا عدم برخورداری از زیرساخت‌های گردشگری علیرغم توان بالا در جاذبه‌های طبیعی، به آسیب‌های جبران‌ناپذیر زیست‌محیطی و اجتماعی و فرهنگی در منطقه منجر خواهد شد.

۵- پیشنهادها

- برنامه‌ریزی جذب گردشگر در روستاهای در سطح قطب‌گردشگری (۴۱ روستا) در فرایند زمانی کوتاه‌مدت؛

- برنامه‌ریزی برای تجهیز زیرساخت‌ها و جذب گردشگر در روستاهای در سطح مرکزگردشگری (۵۰

- وضعیت زیرساخت‌های مرتبط با توسعه اکوتوریسم در روستاهای استان چگونه است؟ از مجموع ۱۵۳ روستای نمونه تعداد ۶۲ روستا در سطح نقطه‌گردشگری قرار گرفته‌اند و ۵۰ روستا در سطح مرکز گردشگری قرار دارند. داده‌های مربوط به توان‌های طبیعت‌گردی در روستاهای مورد مطالعه حاکی از قابلیت‌های بالای روستاهای مذکور است با این حال عدم دسترسی به زیرساخت‌های مناسب باعث قرار گرفتن این روستاها در سطح مرکز و نقطه‌گردشگری شده است. بنابراین، ۱۱۲ روستای مورد مطالعه از زیرساخت‌های مناسب جهت توسعه اکوتوریسم برخوردار نیستند.

۴- نتیجه‌گیری

با توجه به سطح‌بندی جاذبه طبیعی و خدماتی - زیرساختی، ۴۱ روستا در سطح قطب‌گردشگری، ۵۰ روستا در سطح مرکزگردشگری و تعداد ۶۲ روستا در سطح نقطه‌گردشگری ارزیابی شده است. در بین شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد، شهرستان‌های کهگیلویه و بویراحمد با ۱۰ و ۹ قطب‌گردشگری رتبه اول و دوم از نظر سطح‌بندی جاذبه‌های گردشگری و زیرساختی را دارا هستند. بنابراین، از نظر برنامه‌ریزی جهت جذب گردشگران روستایی و اکوتوریسم در بازه زمانی نزدیک از توان مناسب برخوردار هستند و چنانچه زمینه‌سازی برای جذب گردشگران روستایی و اکوتوریسم در این مناطق انجام شود با توجه به بهره‌مند بودن از زیرساخت‌های لازم آسیب‌پذیری کمتری از سوی گردشگران به محیط‌های طبیعی و انسانی این مناطق وارد خواهد شد از سویی با توجه به توان‌های طبیعی و انسانی بالا امکان معرفی گونه‌های مختلف گردشگری فرهنگی، قومی، عشایری، شیوه معیشت و

- گردشگری چشمه‌های آب گرم در شهرستان گچساران؛
 - طبیعت گردی در کل استان به خصوص مناظر بکر و دیدنی (جنگل‌ها و دشت‌ها) در فصول بهار و تابستان؛
 - تأسیس و بازسازی مجموعه‌های گردشگری، تفریحی در حوزه روستایی با مشارکت بخش خصوصی.
 - تقویت مشارکت بخش خصوصی و شهروندان در جهت رشد بخش‌های مختلف گردشگری روستایی و جلوگیری از انحصاری بودن این بخش‌ها در دست نهادهای دولتی.

منابع

ایرانزاد، ر، گلی، ع، و لهسایی‌زاده، ع. (۱۳۹۴). مقایسه پیامدهای اجتماعی - اقتصادی و زیست‌محیطی خشک شدن دریاچه ارومیه در سکونتگاه‌های روستایی غرب و شرق پیرامون دریاچه ارومیه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ۱-۱۷۱.
 بصیرت، م. (۱۳۹۰). آمایش سرزمین، چاپ اول، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، راه‌دان.
 بازرگان لاری، ع (۱۳۷۸)؛ آمارکاربردی، انتشارات دانشگاه شیراز، چاب اول، شیراز، ص ۳۲۲.
 حسنونند، ا، و حسنونند، ا. (۱۳۹۰). امکان‌سنجی گردشگری روستایی و آثار آن بر توسعه روستایی مطالعه موردی: منطقه کهان در شهرستان سلسله، فصلنامه توسعه روستایی، ۲، ۱۸۷-۲۰۱.
 رکن‌الدین افتخاری، ع، مهدوی، د، و اکبری سامانی، ن. (۱۳۹۲). ارائه‌ی الگوهای برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی:

روستا)، در فرایند زمانی میان‌مدت؛
 - برنامه‌ریزی برای تجهیز زیرساخت‌ها و جذب گردشگر در روستاهای واقع در سطح نقطه گردشگری (۶۲ روستا)، در بازه زمانی بلندمدت؛
 - در شهرستان‌های دنا و بویراحمد در فصول بهار و تابستان گردشگری عشایری بیلاقی و در فصل زمستان گردشگری ورزش‌های زمستانی (کوهنوردی، پیست اسکی و ...) پیشنهاد می‌شود؛
 - در شهرستان چرام با توجه به اقلیم متفاوت در فصول سال، قابلیت توسعه گردشگری سردسیری و گرمسیری را داراست. در فصول پاییز و زمستان گردشگری قشلاق در دشت‌های چرام و در فصول تابستان و بهار گردشگری بیلاق در مناطق سردسیری طسوج؛
 - برنامه‌ریزی در جهت بهره‌برداری مناسب و علمی از گیاهان دارویی (آویشن، بومادران، پونه، موسیرکوهی، گل‌نگین (لاله‌های واژگون) و ...) موجود در منطقه؛
 - گردشگری زمستان در روستاهای واقع در شهرستان‌های سردسیری بویراحمد، دنا، طسوج و چرام؛
 - گردشگری خرید: سوغات، صنایع دستی، لباس محلی؛
 - گردشگری کشاورزی در شهرستان‌های بویراحمد، کهگیلویه، چرام، گچساران، باشت، بهمئی و دنا؛
 - گردشگری شکار و بازدید از مناطق حفاظت شده دنا و کوه خامی؛
 - گردشگری کوه‌نوری در کوه‌های استان بخصوص شهرستان دنا؛
 - گردشگری غار نوردی به خصوص غار ده‌شیخ و غار دوفیری در شهرستان دنا؛

کاظمیه، ف، صدیقی، ح، و حیدری، م. (۱۳۹۴). اولویت‌بندی روستاهای دارای جاذبه گردشگری در استان آذربایجان شرقی با استفاده از تحلیل سلسله مراتب، فصلنامه راهبردی توسعه روستایی، ۲، ۱۳۹۴، ۲۵۹-۲۷۴.

مدیری، م، سلیمی‌منش، ج، عباسی، م، باقری، س، و شکری، س. (۱۳۹۰). تحلیل و ارزیابی پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه ریجاب کرمانشاه، فصلنامه اطلاعات جغرافیایی (سپهر)، ۷۸، ۴۳-۴۹.

Chapple, K., & Montero, S. (2016). From learning to fragile governance: Regional economic development in rural Peru. *Journal of Rural Studies*, 44, 143-152.

Gavrilă-Paven, I. (2015). Tourism Opportunities for Valorizing the Authentic Traditional Rural Space—Study Case: Ampoi And Mures Valleys Microregion, Alba County, Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 188, 111-115.

Jeong, J. S., Montero-Parejo, M. J., García-Moruno, L., & Hernández-Blanco, J. (2015). The visual evaluation of rural areas: A methodological approach for the spatial planning and color design of scattered second homes with an example in Hervás, Western Spain. *Land Use Policy*, 46, 330-340.

Li, H., Chen, J. L., Li, G., & Goh, C. (2016). Tourism and regional income inequality: Evidence from China. *Annals of Tourism Research*, 58, 81-99. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2016.02.001>.

Mascarenhas, A., Ramos, T. B., Haase, D., & Santos, R. (2015). Ecosystem services in spatial planning and strategic environmental assessment—A European and Portuguese profile. *Land Use Policy*, 48, 158-169.

Yang, Y., & Fik, T. (2014). Spatial effects in regional tourism growth. *Annals of Tourism Research*, 46, 144-162.

دهستان لواسان کوچک)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۱، ۱۲۳-۱۴۶.

ساعی، ع، و نائیچی، م، (۱۳۸۹). تحلیل جامعه شناختی جذب گردشگری فرهنگی در ایران: مطالعه موردی، گردشگران خارجی استان اصفهان، فصلنامه علوم اجتماعی، ۵۲، ۱۷۵-۲۰۵. شجاعی، م، منزوی، م، و تراب‌احمد، م. (۱۳۹۳). آمایشی بر ظرفیت‌های توسعه پهنه‌های طبیعت‌گردی استان قم، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۳۳، ۱۵۴-۱۷۴.

شریفی، م، و بستانی، ع. (۱۳۹۴). پهنه‌بندی اکوتوریسم با استفاده از مدل فازی. مطالعه موردی: شهرستان شیراز، مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۶، ۱-۱۸.

عطایی، پ، ایزدی، ن، و یعقوبی‌فرانی، ا. (۱۳۹۴). سازه‌های تعیین‌کننده جذب گردشگران در مناطق روستایی از دیدگاه جامعه‌میزبان (مطالعه موردی: روستای اسفیدان، شهرستان بجنورد)، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۲، ۳۲۵-۳۳۶.

غفاری، ر. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی کالبدی سکونت‌گاه‌های روستایی. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد، نوبت چاپ اول شهرکرد، ۱۳۸.

قدیری‌معصوم، م، باغیانی، ح، و نیک‌سیرت، م. (۱۳۹۳). اثرات اکوتوریسم بر توسعه پایدار روستاهای نواحی بیابانی، مطالعه موردی؛ مجموعه روستایی ده‌بالا در دهستان شیرکوه، استان یزد، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳، ۱۳۱-۱۴۸.